

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВЕТЕРИНАРНОЇ ЛЕКСИКИ З НІМЕЦЬКОЇ
ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ УКРАЇНСЬКОЮ**

АМЕЛІНА С. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології і перекладу Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ),

ВОРОНІНА Д. А., студентка магістратури Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ)

У статті розглянуто класифікацію ветеринарних термінів, їх структуру і функціонування. Встановлено особливості перекладу ветеринарної лексики з німецької та англійської мов на українську. Визначено основні способи перекладу ветеринарної лексики з німецької та англійської мов на українську: транскодування, калькування, використання еквіваленту, описовий переклад.

Ключові слова: ветеринарна лексика, термін, еквівалент, переклад.

В статье рассмотрена классификация ветеринарных терминов, их структура и функционирование. Установлены особенности перевода ветеринарной лексики с немецкого и английского языков на украинский. Определены основные способы перевода ветеринарной лексики с немецкого и английского языков на украинский: транскodирование, калькирование, использование эквивалента, описательный перевод.

Ключевые слова: ветеринарная лексика, термин, эквивалент, перевод.

У результаті безперервного розвитку науки, техніки й виробництва словниковий склад мови постійно поповнюється термінологічною лексикою. Німецькомовна та англomовна термінологія у галузі сільського господарства, зокрема, й ветеринарії, формують загальну лексику, яка зустрічається не тільки в науковій, економічній, сільськогосподарській сферах, а й поступово входить до побутової лексики. Ветеринарна термінологія займає особливе місце між технічною та загальноживаною лексикою, які знаходяться у постійних взаємообумовлених зв'язках.

Оскільки арсенал ветеринарної лексики щороку поповнюється сотнями нових найменувань, важливо орієнтуватись в загальновстановлених лексичних одиницях для подальшого утворення похідних, які будуть позначати нові об'єкти, явища та технології в області ветеринарії. Тому потрібне системне вивчення вузькоспеціалізованої термінології, що значно полегшить перекладацьку діяльність, пов'язану з цією наукою.

Для успішного виконання професійних завдань майбутньому фахівцю-перекладачеві потрібно бути обізнаним з особливостями перекладу ветеринарної лексики. Розгляд окремих термінообластей дозволяє проводити глибокі і всебічні вивчення об'єктів, явищ термінологічних процесів, а зіставлення їх на рівні трьох мов – німецької, англійської та української – вирішити деякі проблеми термінознавства і перекладу термінів.

Мета статті – визначити особливості перекладу ветеринарної лексики з німецької та англійської мов на українську.

Перекладу, як особливому виду мовної діяльності та його лінгвістичній теорії з подальшим проектуванням на конкретні сфери присвячена значна

кількість праць. Серед перекладачів, що створили вітчизняну школу перекладу, слід згадати Л.С. Бархударова, В.Н. Комісарова, Л.К. Латишева, Р.К. Міньяр-Белоручєва, І.І. Ревзіна, Я.І. Рецкер, В.Ю. Розенцвейг, А.В. Федорова, М.Я. Цвіллінга, А.Д. Швейцера, А.Ф. Ширяєва. Великий внесок у розвиток перекладознавства внесли зарубіжні фахівці: Ю. Найда (американська школа), Г. Егер, О. Каде, А. Нойберт, К. Райс, Х. Фермеер (німецька школа), Дж. Кетфорд, П. Ньюмарк, М.А.К. Хеллідей (англійська школа), Ж.-П. Віне, Ж. Дарбельне, Ж. Делів, М. Ледерер, Ж. Мунен, Д. Селесковіч (французька школа).

Складність та багатофункціональність перекладу обумовлює різні явища в сфері професійної діяльності фахівців різних країн, їх врахування завжди сприяє підвищенню фахового рівня за умови постійної комунікації.

Наприклад, Р.К. Міньяр-Белоручєв визначає переклад як вид мовленнєвої діяльності, що подвоює компоненти комунікації, метою якого є передача повідомлення в тих випадках, коли коди, якими користуються джерело і одержувач не збігаються [9].

У свою чергу В.Н. Комісаров розглядає переклад як великомасштабний природний експеримент в порівнянні мовних і мовленнєвих одиниць у двох мовах в реальних актах міжмовної комунікації, і його вивчення надає можливість виявити в кожній з цих мов важливі особливості, які можуть залишатися не виявленими в рамках «одномовних» досліджень [5].

Перекладацькі концепції зарубіжних дослідників, зокрема, Лейпцизької школи, розвивалися в тісній співпраці з радянськими перекладачами і багато в чому співзвучні з їхніми роботами. Німецький лінгвіст О. Каде визначає переклад як найважливішу частину двомовної комунікації, учасники якої володіють різними мовними кодами. У процесі такої комунікації перекладач виконує потрібну функцію: одержувача повідомлення на вихідній мові, кодує ланки і відправника повідомлення мовою перекладу [4].

У процесі перекладу нерозривно пов'язані два різні початки – творчий і автоматичний. Л.С. Бархударов зазначає, що творчий характер перекладацької діяльності полягає в «умінні знаходити індивідуальні, одиничні, «які не передбачені» теорією відповідності» [2]. Л.К. Латишев, А. Л. Семенов визначають творчий характер перекладу як «вміння знаходити нестандартні рішення, відволікаючись від мовної матерії оригіналу» [7]. О. Каде вважає, що «елемент творчості в перекладі полягає головним чином в умінні усвідомлено застосовувати загальне до одиничного, тобто пізнані шляхом абстракції закономірності перекладу – до конкретних лінгвістичним і екстралінгвістичним умовам вирішення перекладацької задачі» [4]. В.Н. Комісаров, кажучи про процес перекладу, підкреслює, що «з точки зору поведінки перекладача переклад є евристичним процесом, в ході якого перекладач вирішує ряд творчих завдань, використовуючи деяку сукупність технічних прийомів» [5].

Різноманіття є однією з визначних рис процесу перекладу. Умови здійснення цього виду мовленнєвої діяльності багатогранні: різна тематика текстів і їх жанрова приналежність; форми здійснення перекладу; функціонування різних розумових механізмів; різні умови функціонування цих механізмів. Тому класифікація видів перекладу має не тільки теоретичне, а й практичне значення [3].

Таким чином, специфіка перекладу дає основу для спеціалізації перекладачів на певних типах перекладацької діяльності.

Терміни, терміносистеми і термінологія як увесь лексичний шар були неодноразово предметом аналізу багатьох робіт лінгвістичного, логічного і наукового змісту (Ахманової О.С., Гринева С.В., Даниленко О.П., Лейчека В.М., Канделаки Т.Л., Лотте Д.С. та ін.).

О.С. Ахманова визначає термін як «слово чи словосполучення спеціальної (наукової, технічної тощо) мови, яке створене, отримане чи запозичене для точного вираження спеціальних понять і позначення спеціальних предметів» [1].

Розглядаючи аграрну термінологію у процесі перекладу, можна зробити висновок, що особливості перекладу ветеринарної лексики з німецької та англійської мов на українську в науковій літературі висвітлений недостатньо. Слід зауважити, що тексти з ветеринарної медицини не містять метафор та інших стилістичних прийомів. Тому переклад такої специфічної термінології є найважчим у перекладацькому процесі. Важливим фактором, який ускладнює переклад, є використання ветеринарної термінології в різних контекстах, що зумовлює необхідність його урахування, а також вивчення структури термінів.

Ветеринарна термінологія – це система понять, що позначають стани і процеси, що протікають в організмі тварин, хвороби та їх прояви, методи діагностики, профілактики та лікування захворювань, медичне обладнання, лікарські засоби тощо [7].

Така термінологія має свої специфічні особливості, а саме:

– в основі багатьох англійських та німецьких ветеринарних термінів лежать латинські і грецькі корені, що робить їх інтернаціональними: ацетон (від лат. Acetum) – acetone (англ.) – Aceton (нім.);

– ветеринарні терміни характеризуються такими особливостями як наявність дефініції, максимальна абстрактність, моносемічність, відсутність експресії та емоційного забарвлення, стилістична нейтральність, співвіднесеність зі спеціальними поняттями і суворі логічність: capillary pipette (англ.) – Kapillarpipette (нім.) – капілярна піпетка (укр.);

– в той же час для термінології ветеринарії у німецькій мові характерні метафора і метонімія. Наприклад: die Brusthöhle – грудна порожнина, der Kurzstand – стійло з короткою прив'яззю, die Läuferbucht – загон, хлів, das Dreizweckkrind – велика рогата худоба універсального напрямку, die Speckmast – м'ясо-сальна відгодівля, das Perlhuhn – «перлинна курка» – цесарка, der Blättermagen – сітка (другий шлунок жуйних), das Eiweiß – білок [5].

– для ветеринарної фахової мови (зокрема, німецької) характерні скорочення багатослівних термінів: OCD (Osteochondrosis Dissecans) – остеохондроз – osteochondrosis (англ.), die Trockensubstanz (TS) – сухі речовини – dry matter (англ.).

Для правильного перекладу терміна важливо знати його словотвірну і морфологічну структуру. Нижче наводиться основна їх класифікація за будовою:

1. Прості терміни, що складаються з одного слова: parasitism – Parasitismus, Schmarotzertum – паразитизм;

2. Складні, які складаються з двох слів та пишуться разом або через дефіс: mucous degeneration – mukoide (schleimige) Degeneration – дегенерація м'язів;

3. Багатокомпонентні терміни, що мають у своєму складі три і більше слів: male line of breeding – väterliche Linie – батьківська лінія;

4. Терміни-словосполучення, які складаються з кількох компонентів: bulbourethral gland – Bulbourethraldrüse – бульбоуретральна залоза.

Проаналізувавши ветеринарну термінологію у складі німецької, англійської та української мов, варто зауважити, що велика кількість термінів, які стосуються безпосередньо будови тварин в усіх трьох мовах дуже схожі, оскільки практично є похідними з латинської мови: cuticle – Kutikula – кутикула. Те саме можна сказати і про хвороби: enzootic – Enzootie – ензоотія. Тобто, знаючи дефініцію хоча б на одній мові, можна легко дати визначення при перекладі фахової лексики. Однак, розглядаючи процеси у ветеринарії і технології, не можна користуватись вище вказаними особливостями, оскільки в усіх трьох мовах будуть вживатись різні терміни: parturition (birth) – Geburt (Geburtsvorgang) – роди, народження.

На основі цього, можна виділити такі основні способи перекладу ветеринарних термінів: транскодування (транскрипція, транслітерація) – microtomy – Mikrotomie – мікротомія; калькування – muscle dystrophy – Muskeldystrophie – дистрофія м'язів; описовий переклад – oviparity – Oviparie – овіпарність, розмноження безембріонними яйцями; переклад еквівалентом – quall – Wactel – перепілка.

Порівняння в розрізі трьох мов – англійської, німецької та української – дозволяє не тільки дослідити особливості перекладу ветеринарної лексики, а й прослідкувати взаємозв'язок між їх дефініціями, що значно спрощує оперування термінологією у науковій, медичній, сільськогосподарській та інших сферах. Оскільки в одній мові може бути один відповідник, а в іншій – цілий синонімічний ряд, що позначає одне поняття чи процес, то перспективи подальших досліджень можуть здійснюватися для встановлення зв'язків між ветеринарними термінами, щоб забезпечити адекватність перекладу фахових ветеринарних текстів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ахманова О. С. Очерки по общей и русской лексикологии / О. С. Ахманова. – М. : Учпедгиз, 1957. – 157 с.

2. Бархударов Л. С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории перевода / Л. С. Бархударов. – М., «Международные отношения», 1975. – 240 с.

3. Емельянова Я. Б. Лингвострановедческая компетенция переводчика: теория и практика: [монографія] / Я. Б. Емельянова. – [2-е изд., испр. и доп.]. – Нижний Новгород : ООО «Стимул-СТ», 2010. – 201 с.

4. Комиссаров В. Н. Общая теория перевода [учеб. пособие] / В. Н. Комиссаров. – М. : ЧеРо, 1999. – 136 с.

5. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) [учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз.] / В. Н. Комиссаров. – М. : Высш. шк., 1990. – 253с.

6. Конончук І. В. Лінгвістичний аналіз фахової мови ветеринарії / І. В. Конончук, О. В. Пилипенко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України : Серія : Філологічні науки. – 2013. – Вип. 186, Ч. 2. – С. 124-130.

7. Латышев Л. К. Перевод: теория, практика и методика преподавания / Л. К. Латышев, А. Л. Семенов. – М.: Академия, 2003. – 192 с.

8. Матвейчук М. И. Особенности перевода медицинских текстов [Электронный ресурс] / М. И. Матвейчук // Global International Scientific Analytical Project. – Режим доступа: <http://gisap.eu/ru/node/590>.

9. Миньяр-Белоручев Р. К. Общая теория перевода и устный перевод / Р. К. Миньяр-Белоручев. – М. : Воениздат, 1980. – 237 с.

10. Словарь ветеринарных терминов на 4-х языках: Английский, немецкий, французский, русский: Около 13000 терминов / Под общ. ред. Г. Ильхмана. – М. : АСТ : Астрель, 2003. – 416 с.

REFERENCES

1. Akhmanova O. S. Ocherki po obshej i russoj leksikologii / O. S. Akhmanova. – М. : Uchpedgiz, 1957. – 157 s.

2. Barkhudarov L. S. Yazyk i perevod. Voprosy obshej i chastnoj teorii perevoda / L. S. Barkhudarov. – М., «Mezhdunarodnye otnosheniya», 1975. – 240 s.

3. Emel'yanova Y. B. Lingvostranovedcheskaya kompetentsiya perevodchika: teoriya i praktika: [monografiya] / Y. B. Emel'yanova. – [2-e izd., ispr. i dop.]. – Nizhnij Novgorod : ООО «Stimul-ST», 2010. – 201 s.

4. Komissarov V. N. Obshhaya teoriya perevoda [ucheb. posobie] / V. N. Komissarov. – М. : СHeRo, 1999. – 136 s.

5. Komissarov V. N. Teoriya perevoda (lingvisticheskie aspekty) [ucheb. dlya in-tov i fak. inostr. yaz.] / V. N. Komissarov. – М. : Vyssh. shk., 1990. – 253 s.

6. Kononchuk I. V. Lingvistichnij analiz fakhovoi movi veterinarii / I. V. Kononchuk, O. V. Pilipenko // Naukovij visnik Natsional'nogo universitetu bioresursiv i prirodokoristuvannya Ukraini : Seriya : Filologichni nauki. – 2013. – Vip. 186, Ch. 2. – S. 124-130.

7. Latyshev L. K. Perevod: teoriya, praktika i metodika prepodavaniya / L. K. Latyshev, A. L. Semenov. – М.: Akademiya, 2003. – 192 s.

8. Matvejchuk M. I. Osobennosti perevoda meditsinskih tekstov [Elektronnij resurs] / M. I. Matvejchuk // Global International Scientific Analytical Project. – Rezhim dostupu: <http://gisap.eu/ru/node/590>.

9. Min'yar-Beloruhev R. K. Obshhaya teoriya perevoda i ustnyj perevod / R. K. Min'yar-Beloruhev. – М. : Voenizdat, 1980. – 237 s.

10. Slovar' veterinarnykh terminov na 4-kh yazykakh: Anglijskij, nemetskij, frantsuzskij, russkij: Okolo 13000 terminov / Pod obshh. red. G. Il'khmana. – М.: AST : Astrel', 2003. – 416 s.

PECULIARITIES OF TRANSLATION OF VETERINARY VOCABULARY FROM GERMAN AND ENGLISH INTO UKRAINIAN

Amelina Svitlana Mykolayivna, Doctor of Pedagogy, Professor, Head of the Department of Foreign Philology and Translation, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv)

Voronina Dasha Anatolyiva, graduate student, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv)

It is required a systematic study of highly specialized terminology, since it has a special place among technical and common vocabulary, which are in constant interdependent relations. In the article it is considered the classification of veterinary terms, their structure and functioning. Consideration of individual terms fields and comparing them at three languages - German, English and Ukrainian allow carrying out deep and

comprehensive study of objects, phenomena of terminology processes. The article deals with specific features of terminology such as formation derived from Greek and Latin, stylistic neutrality, availability of abbreviations and others. Analyzing veterinary terminology in the composition of German, English and Ukrainian languages, we can note that in some cases one definition is used in all three languages, which greatly simplifies the understanding and translation process of industry texts. To solve the problems of terminology and translation terms it is found the peculiarities of veterinary vocabulary translation from German and English into Ukrainian. The main methods of veterinary vocabulary translation from German and English into Ukrainian are determined: transcoding, tracing, use of equivalent, descriptive translation. Since in one language may be one match, and in another – a number of synonymous, designating one concept or process, the prospects for further research can be carried out to establish the links between veterinary terms to provide adequate translation of veterinary professional texts.

Keywords: *veterinary vocabulary, term, equivalent, translation.*